

POTENTAT (18) *sb m*

Teksty nie oznaczają ó oraz é; a pochylone.

sg N potentát (5). *♦ G* potentåta (1). *♦ L* potentåcie (1). *♦ pl N* potentåci (2). *♦ G* potentåt(o)w (6). *♦ [D* potentåt(o)m. *]* *♦ A* potentåty (1). *♦ I* potentåty (1). *♦ L* potentåci(e)ch (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI – XVII w.

1. Człowiek możny, wpływowy; *potentatus Vulg* [*potentates, potentati, potentatus Lac sr*] (18) : *mnimaią [zadufani w sobie panowie]* żeby mieli tym przyść w taką powagę/ y we wziętość do ludzi/ żeby ie ledwe nie zá Bogi v siebie mieli. Ale moim zdaniem ci potentaci/ łą w tey mierze proſto iáko owe groby w murze zawieſzone/ bo zwirzchu owdzie nicz pięknieyſzego/ [...] [*a wnqtrz*] iedno ſmrod *GórnDworz* Ee5; *RejZwierc* 155v; *CzechRozm* 159; *PaprUp* K2; A my co ſię Potentaty y mądrymi czyniem/ Włkoro ſię więc raz powiniem. *KlonŻal* C3; [Nuż *Epitáphiá*/ [...] też namożnieyſzych Monárchow/ Krolow/ [...] áza o tey ſmiertelnoſci káždego z Potentatow nie vpomináią? *ArtHom* D3, D2v, E3v; *PlutBBud* B3].

Wyrażenie: »potentat ſwiata tego, ziemski« (3:3): thedy nie thylko ſtolec máyeſtatem zowiemy/ ále y onę wſzytkę circumſtancią ktora bywá około potentatá iákiego ziemſkiego *RejAp* 172, 161v, 184v, 196; [Bóg] ták czynił/ iákoby rzecz tá [*tj. urodzenie Jezusa*] do czáſu pewnego zákryta byłą od mędrkow ludu onego Izráełſkiego/ y od inſzych potentatow ſwiátá tego *CzechRozm* 159, 183.

Szeregi: »(ani) krol (*a. cesarz, a. monarcha*) i (ani, albo) potentat; krolewski albo potentatow (*G pl*)« (5;1): Abowiem na krolewſkich liſciech álbo ná inych potentatow ſwiátá tego tedy to widzamy iż mocne pieczęci mocne podpify bywáią *RejAp* 196, 161v, 184v; Iż niech ſie káždy dziwuie á przypátruie ſie mocy ſmiertelney/ iż áni Cefarz/ áni żadny potentat iey ſie nigdy obronić nie może *RejZwierc* 169v, 166; *CzechRozm* 183; [*BudUrząd* 32].

»potentat, (*a, ani*) mocarz (*a. mocny pan*)« [*szyk 2:1*] (3): A Menelaus trwał przed ſie ná wrzędzie onym/ prze niektorych potentatow á mocnych pánów [*qui in potentia erant*] łákomſtwo *Leop* 2.*Mach* 4/50; *RejZwierc* 155v; *WerGoſc* 263; [*Leop Ps* 19/7 (*Linde*)].

a. Władca (2) : ſmiey bezrozumnie mowić/ iſz ſię Grekom [*tj. katolikom wyznania wschodniego sprzed schizmy*] zniewolenie iákie dziáło/ gdzie widziſz iſz Cefarz ſwiecki potentat y obrońcá ich/ ſam ták ſwięte y wielkie y innym pierwſzym rowne to Koncylium zowie *SkarJedn* 295; [gdy wyrzą [*nieprzyjaciele*] potentatá tákiego/ nád ktorego wietłzy nigdy w Polſzcze nie był/ tedy by ſie káždy á propoſito powſciągnął/ á my byſmy da Pan Bog w pokoju zoſtáli. *Sentencja* C3].

α. Bóg (1) : A coż rozumieſz o tym potentacie/ kthoremu máią vpáść pod nogi wſzyſcy krolowie y mocarze ziemſcy *RejAp* 172.

2. [*Podesta, burmistrz we włoskich republikach miejskich:* przywieſdziono go do tego wrzędu/ ktory zową Potentat/ ktory w thym mieſcie [*Koma w północnych Włoszech*] łądzi y mieſckie y główne ſpráwy *BazHist* 203 (*Linde*).]

Synonimy. **1.** *mocarz; a.α. włajca; 2. potestat.*

KW, ZCh